

allereerste beginselen der verklaring aanneemt: materie en beweging, beginselen, die „eenvoudig, klaar en begrijpelijk” zijn (Mech.; III, 456). De beweging verdeelt de materie in zeer kleine deelen van verschillende grootte en vorm (corpuscula). Er komen dus als verklaringsprincipes bij: grootte, vorm, ligging der deeltjes. Tot deze mechanische oorzaken zijn alle andere qualiteiten terug te brengen. Niets is meer omvattend of begrijpelijk, want er zijn allerlei vormen en bewegingen der deeltjes mogelijk, dus ook allerlei textuur en allerhande poriën tusschen de materiedeeltjes (Mech.; III, 451). Juist deze algemeenheid van haar beginselen maakt het mogelijk, dat de mechanische theorie speciale physische hypothesen insluit (Mech.; III, 453). Zij is toe te passen op alle natuurverschijnselen, die door andere principes niet verklaard kunnen worden (Mech.; III, 456).

Duisterheid der
andere stelsels.

Door de helderheid en ondubbelzinnigheid van haar beginselen munt de mechanische filosofie dus uit boven het peripatetische en het alchemistische systeem, die beiden van duistere, omstreden principes uitgaan (Mech.; III, 453, 456). Daarin gebruikt men niet-mechanische oorzaken, zoodat men veel minder kan verklaren. Beweging en verandering worden toegeschreven aan een immaterieel beginsel: wereldziel, plastisch vermogen, substantieele vorm, archeus. Maar hoè die onstoffelijke dingen de beweging der materie veroorzaken blijft geheel in het duister (Mech.; III, 450, 456); men kan slechts zeggen dat zij die veroorzaken (Mech.; III, 455). De mechanische filosofie daarentegen stelt ons dit helder voor oogen: de beweging wordt van het eene op het andere lichaam volgens mechanische wetten overgedragen. (The phaenomena of the world are *physically* produced bij the mechanical affections of the parts of matter and what they operate upon one another according to mechanical laws. III, 450). Boyle is er namelijk van overtuigd, dat de wetten der mechanica niet alleen gelden voor de groote, zichtbare lichamen, maar ook voor de kleine, onzichtbare corpuscula (Mech.; III, 452).

Een wereldziel als beweger zal, volgens Boyle, wil zij intelligibel en *physisch* zijn, teruggebracht moeten kunnen worden tot materie en beweging. Daarom is de cartesiansche „subtiële materie”, die even actief en algemeen verspreid is als de wereldziel der platonisten, toch te verkiezen, want ze is een fijne *stof* en werkt door haar *beweging* (III, 452).

Men heeft Boyle, omdat hij alleen stoffelijke oorzaken in de natuurkunde erkent, wel als promotor van het wetenschappelijk materialisme van de 18de en 19de eeuw beschouwd. Hij onderscheidt zich daarvan evenwel doordat hij in de natuur wel degelijk niet-stoffelijke oorzaken erkent ¹⁾. Hij wil die in de physica echter volstrekt

¹⁾ Doeloorzaken, die tegelijk met de mechanische oorzaken (niet zoo nu en dan in plaats daarvan!) erkend worden en de laatste Oorzaak, God. Zie p. 67.